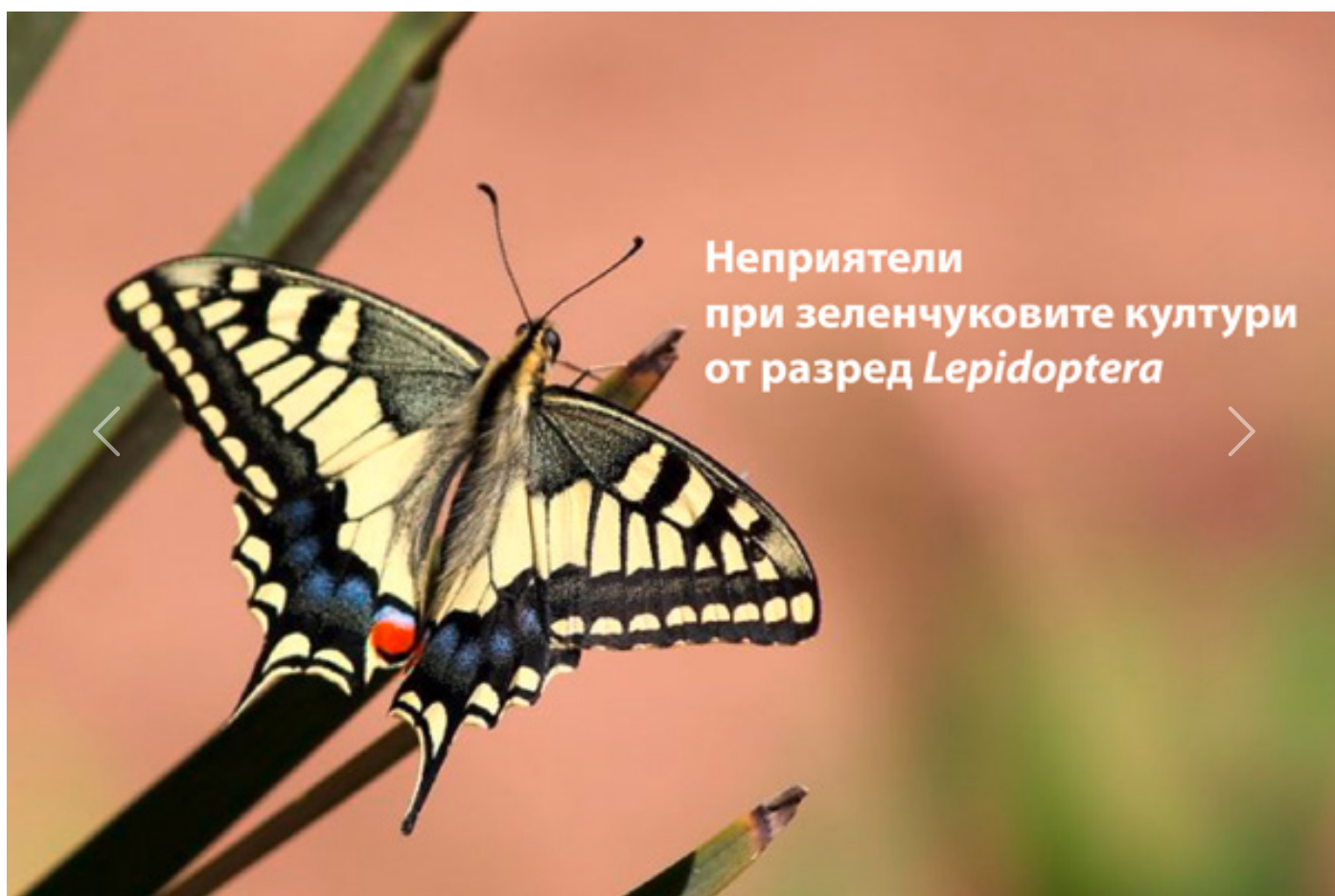


Συχνά εντόμων-параσίτων σε λαχανικά από την τάξη *Lepidoptera*

Автор(и): проф. д-р Винелина Янкова, Институт за зеленчукови култури "Марица" – Пловдив, ССА

Дата: 18.07.2025 Брой: 7/2025



Неприятели
при зеленчуковите култури
от разред *Lepidoptera*

Περίληψη

Οι λαχανικές καλλιέργειες είναι ξενιστές σε έναν μεγάλο αριθμό ειδών από την τάξη *Lepidoptera*. Οι ζημιές που προκαλούνται από τις κάμπιες συχνά οδηγούν σε σημαντικές απώλειες παραγωγής. Διάφορα είδη πεταλούδων μπορεί να αποδειχθούν εξίσου επικίνδυνα όσο και όμορφα. Η έγκαιρη ανίχνευση αυτών των εντόμων στις καλλιέργειες επιτρέπει τον περιορισμό της μόλυνσης και τον επιτυχή έλεγχο.

Οι πεταλούδες (*Lepidoptera*) αντιπροσωπεύουν μια τάξη πλούσια σε οικογένειες και είδη. Η επιστήμη των πεταλούδων, που είναι κλάδος της εντομολογίας, ονομάζεται λεπιδοπτερολογία, από το όνομα της τάξης που

προέρχεται από τις ελληνικές λέξεις λεπίδα – κλίμακα και πτέρυγα – φτερό, δηλαδή έντομα των οποίων τα φτερά καλύπτονται με μικρές λέπιδες. Τα παλαιότερα αποτυπώματα πεταλούδων έχουν βρεθεί σε στρώματα της Μεσοζωικής εποχής, συγκεκριμένα σε στρώματα της μέσης Ιουρασικής περιόδου. Πλούσια κοιτάσματα έχουν ανακαλυφθεί στην Αγγλία, την Ισπανία, τη Γερμανία και την Ανατολική Σιβηρία. Η παγετωνική περίοδος είχε ισχυρή επιρροή στην κατανομή των πεταλούδων στο Βόρειο Ημισφαίριο. Οι τροπικές περιοχές της Γης είναι τώρα οι πλουσιότερες σε είδη πεταλούδων. Διάφορα είδη πεταλούδων μπορεί να αποδειχθούν εξίσου επικίνδυνα όσο και όμορφα. Σε ορισμένα είδη η προνυμφική μορφή – η κάμπια – είναι το επιβλαβές στάδιο για πολλές γεωργικές καλλιέργειες. Μία από τις παραδοσιακές ταξινομήσεις των πεταλούδων τις χωρίζει σε ημερήσιες και νυχτερινές. Η πρώτη ομάδα περιλαμβάνει κυρίως μεγάλες πεταλούδες που είναι ενεργές κατά τη διάρκεια της ημέρας, συνήθως έντονα χρωματισμένες, ενώ η δεύτερη ομάδα περιλαμβάνει κυρίως πεταλούδες που είναι ενεργές τη νύχτα, χρωματισμένες σε σκούρες αποχρώσεις. Οι λαχανικές καλλιέργειες είναι ελκυστικοί ξενιστές για τις πεταλούδες και συχνά γίνονται στόχος των επιθέσεών τους.

Οικ. *Noctuidae*

Επιγείες νυχτοπεταλούδες

Βαμβακοσκώληκας (*Helicoverpa armigera* Hubn.)

Οι κάμπιες είναι τυπικά πολυφάγα επιβλαβή έντομα. Προκαλούν ζημιές σε ντομάτα, πιπεριά, φασόλι, μελιτζάνα, μπιζέλι και άλλες λαχανικές καλλιέργειες. Το είδος αναπτύσσει τρεις γενιές ανά έτος και διαχειμάζει ως χρυσαλλίδα στο έδαφος. Σε ορισμένα χρόνια υπάρχει και τέταρτη γενιά, η οποία δεν καταφέρνει να ολοκληρώσει την ανάπτυξή της. Η πτήση των πεταλούδων της πρώτης γενιάς ξεκινά τον Μάιο.



Ζημιές που προκαλεί ο βαμβακοσκώληκας (Helicoverpa armigera Hubn.)

Το επιβλαβές στάδιο είναι η κάμπια, η οποία ροκανίζει τα φύλλα, τα μπουμπούκια και τα άνθη και αργότερα επιτίθεται στους καρπούς, διανοίγοντας τρύπες σε αυτούς και τρέφονται με τα περιεχόμενά τους. Οι κάμπιες συχνά εισέρχονται από την πλευρά του μίσχου του καρπού (ντομάτα, πιπεριά), δημιουργώντας στρογγυλές τρύπες που μοιάζουν με διατρήσεις. Στους κατεστραμμένους καρπούς ξεκινούν διαδικασίες σήψης, με αποτέλεσμα μαλακή, υδατώδη σήψη. Συνήθως η κάμπια δεν καταστρέφει εντελώς τον καρπό, αλλά τον αφήνει και μετακινείται σε άλλον. Έτσι, μια μόνο κάμπια μπορεί να καταστρέψει από δύο έως πέντε καρπούς πριν ολοκληρώσει την ανάπτυξή της. Οι κάμπιες της δεύτερης γενιάς είναι οι πιο επιβλαβείς.

Λαχανονυχτίδα (*Mamestra brassicae* L.)

Εμφανίζεται σε όλη τη χώρα. Προκαλεί ζημιές σε λάχανο, μπρόκολο, μαρούλι, αγγούρι, πιπεριά, καρότο, κολοκύθα και άλλα. Αναπτύσσει δύο έως τρεις γενιές ανά έτος. Διαχειμάζει ως χρυσαλλίδα στο έδαφος. Οι πεταλούδες της πρώτης γενιάς πετούν στα τέλη Απριλίου – αρχές Μαΐου. Οι πεταλούδες της δεύτερης γενιάς πετούν κατά το δεύτερο μισό του Ιουνίου μέχρι τα τέλη Ιουλίου, και της τρίτης – κατά το δεύτερο μισό του Αυγούστου και το πρώτο μισό του Σεπτεμβρίου.



Κάμπια λαχανονυχτίδας (Mamestra brassicae L.)

Οι κάμπιες προκαλούν ζημιές από τροφή στα φύλλα και στις κεφαλές του λάχανου. Μετά την εκκόλαψη ζουν στο κάτω μέρος των φύλλων, αργότερα τρώνε τα φύλλα αφήνοντας μόνο τα παχιά νεύρα και στη συνέχεια διεισδύουν στην κεφαλή του λάχανου. Οι κατεστραμμένες κεφαλές έχουν δυσάρεστη οσμή.

Κηπονυχτίδα (*Mamestra oleraceae* L.)

Προτιμά σταυρανθή λαχανικά. Προκαλεί ζημιές σε ραπανάκι, φαγόπυρο, πιπεριά, ντομάτα και άλλα. Αναπτύσσει δύο γενιές ανά έτος. Διαχειμάζει ως χρυσαλλίδα στο έδαφος. Η πτήση των πεταλούδων της πρώτης γενιάς ξεκινά στα τέλη Απριλίου – αρχές Μαΐου. Οι πεταλούδες της δεύτερης γενιάς πετούν τον Ιούλιο–Αύγουστο.



Κάμπια κηπονυχτίδας (Mamestra oleraceae L.)

Το επιβλαβές στάδιο είναι η κάμπια. Αρχικά δημιουργούν "παράθυρα" στα φύλλα, αργότερα τρώνε ολόκληρη τη φυλλική λάμψη χωρίς να επηρεάζουν τα παχιά νεύρα. Σε αντίθεση με τη λαχανονυχτίδα, οι κάμπιες της κηπονυχτίδας δεν διεισδύουν στην κεφαλή του λάχανου.

Κοκκινοφόρα νυχτοπεταλούδα (*Peridroma saucia* Hubner)

Προκαλεί ζημιές σε πιπεριά, αγγούρι και άλλα. Αναπτύσσει τρεις έως τέσσερις γενιές και διαχειμάζει ως χρυσαλλίδα. Οι κάμπιες είναι πολύ αδηφάγες, τρέφονται στις άκρες των φύλλων, τα διατρών ή τα καταστρέφουν εντελώς. Δημιουργούν τρύπες στους καρπούς, εισέρχονται σε αυτούς, τους μολύνουν και τους καθιστούν ακατάλληλους για κατανάλωση. Τέτοιοι καρποί συνήθως σαπίζουν.

Ασημένια νυχτοπεταλούδα (*Plusia chalcites* Esper)

Το παράσιτο έχει παρατηρηθεί σε πιπεριά, μπιζέλι, άνηθο και άλλα. Υπό συνθήκες θερμοκηπίου και παρουσία τροφής, αναπτύσσεται συνεχώς, χωρίς διαπαύση.



Κάμπια ασημένιας νυχτοπεταλούδας (Plusia chalcites Esper)

Οι νέες κάμπιες σκελετώνουν τα φύλλα τρέφοντας το κάτω επιθήλιο και το παρέγχυμα, και αργότερα τρέφονται επίσης και το άνω επιθήλιο. Ως αποτέλεσμα της ζημιάς, παρατηρούνται πολυάριθμες ακανόνιστες τρύπες στα φύλλα. Αργότερα οι κάμπιες τρώνε εντελώς ή μερικά τα νεύρα του φύλλου. Στους καρπούς της ντομάτας οι κάμπιες αρχικά προκαλούν επιφανειακές ζημιές από τροφή, οι οποίες μπορούν να καλύψουν ολόκληρο τον καρπό. Στη συνέχεια διεισδύουν στους καρπούς και τρέφονται με το εσωτερικό τους. Μια κάμπια καταστρέφει 4–5 καρπούς. Στα αγγούρια οι κάμπιες τρέφονται επιφανειακά στους καρπούς, ενώ στην πιπεριά δημιουργούν τρύπες. Οι κατεστραμμένοι καρποί δεν έχουν εμπορική εμφάνιση.

Υπογείες νυχτοπεταλούδες (Γκρίζοι σκώληκες)

Αυτές περιλαμβάνουν την **νυχτοπεταλούδα του γογγυλιού (*Agrotis segetum* Schiff.)** και την **νυχτοπεταλούδα *ipsilon* (*Agrotis ypsilon* Rott)**. Οι υπογείες νυχτοπεταλούδες είναι πολυφάγες και μπορούν να βρεθούν σε πολυάριθμες λαχανικές καλλιέργειες καθώς και σε ζιζανιακή βλάστηση. Η νυχτοπεταλούδα του γογγυλιού έχει δύο γενιές ανά έτος και διαχειμάζει ως πλήρως αναπτυγμένη κάμπια στο έδαφος.



Ενήλ